

על פי התפיסה הלניניסטית, חסרת מטען רגשי לחלוטין - לא יותר משתית כוס מים, ואינו יכול, בשום פנים ואופן, להטות את מחשבתנו מהמטרות הגדולות באמת: תיקון החברה והמהפכה העולמית.

אם ה"פרימוס" הרס את הפרטיות ומנע פורקן נפשי לשעות מעטות אחרי יום מפרך - הרי שהפחד מכניסה להריון היה אף גדול יותר. כל לידה פירושה עומס כספי נוסף על החברה, שאין לה ממה להתקיים בלאו הכי, ובנטל זה נושא גם הרווק. לכן הריון, גם ראשון, הטיל את הזוג הצעיר למערבולת רגשות אשמה כלפי חוץ. ה-"למה לא נזרתם?" העמידה בסימן שאלה את החיים כזוג. המניעה הייתה, בסופו של דבר, רק שאלה של כסף, ובהעדר מצרך זה - הרס נפשי. גם זוגות צעירים מחוץ למסגרת הקבוצית היו נתונים בלחצי קיום, אלא שלא עמדו מול חברה המרימה אצבע מאשימה.

ההפלה הוזכרה, בדרך כלל, כפתרון יחיד, גם במקרה של הריון ראשון. החוקים המנדטוריים לא היו שונים בהרבה מהחוקים בארצות המערב כיום: ועדה רפואית-סוציאלית יכלה לאשר צעד זה על פי הקריטריונים המקובלים גם היום, ובמסגרת הביטוח הרפואי של קופת החולים גם לבצע. אך הקריטריונים הנ"ל לא התחשבו במצב הכספי של פלוגת עבודה קבוצית אלא במצב האם הצעירה בהריונה הראשון או השני. הפתרון באופן פרטי, היה כרוך בהוצאה ניכרת ולעתים בסיכון בריאותי; הפניה הייתה בדרך כלל לרופאי נשים מוסמכים שעיסוקם במלאכה מכניסה זו כעבודה צדדית, אך לא כל רופא יכול היה להציע לקליינטית אשפוז של יום-יומיים, והיא נשלחה הביתה מיד לאחר הניתוח. לא לכל אחד היה חומר הרדמה ומהאנטיביוטיקה היינו רחוקים עוד כעשור. כך, שסיבוכים היו צפויים כמעט בכל מקרה. מה שלא הרתיע את רוב הבחורות שנקלעו ל"מצב ביש" ורבות יכלו להצביע, בתיק הרפואי שלהן, על יותר מהפלה אחת. הלחץ החברתי היה מכריע - גם אם איש לא היה מוכן להודות בכך.

ההתלבטויות בשאלת תכנון המשפחה לא נבעו מנקודת הראות החברתית בלבד. היו גם שיקולים אישיים. כמעט מהמקרים - הרהורים על המשך הנישואין. לרוב היו לזוג שיקולים שנגעו לעתידו, בטווח הקרוב או רחוק יותר, במסגרת הנוכחית. גם בחברתנו היו נשירות מהמסגרת מהתחלה; לא כל מי שהגיע אתנו ב"דורה" הגיע גם לקבוצת "מחר", או נשאר שם יותר משבועות מספר. העבודה בריחוק מקום, במיוחד במשקים הותיקים של הקבוצה, פתחה לרבים אופקים אחרים, מקומות עבודה מושכים יותר, קשרי חברות מעניינים יותר, רמת חיים גבהה יותר, בקיצור - גם כאן נראה לעתים קרובות הדשא של השכן ירוק יותר.

היחסים החברתיים בקבוצת "מחר", על אף התחלה מבטיחה, החלו להתדרדר ואין בכך פלא. למעשה חיינו מתחת לקו העוני (לא רק לפי המושגים של היום), אם כי לא היינו מוכנים להודות בכך; הרי כל בסיסנו הרעיוני היה מושתת על מעמד של פועל בפלוגת עבודה. אם פרי עמלנו לא העניק לנו קיום מינימלי - בודאי לא היה זה באשמת הרעיון (על פי הכלל ההגלייני: אם הרעיון אינו מתיישב עם המציאות - אבוי למציאות!). אצל רבים העניין השפיע באופן נפשי. העלייה על הקרקע נראתה רחוקה מאתנו שנים, העתיד מעורפל. היכן לחפש עתיד מידי, מבטיח יותר?

רוב העולים, בימים ההם, היו חסרי אמצעים וחסרי מקצוע ממש. מה שרכשת בהכשרה החקלאית בחו"ל לא נחשב כמשלוח יד מחוץ למסגרות קבוציות או מושביות. פועל פרדס לא היה זקוק להתמחות מקצועית. מחוץ לקבוצה לא הייתה אלא פועל שחור, שהיו לו כל הסיכויים להיות מובטל ברוב השנה. אפשר היה להתגייס לזרועות הביטחון של היישוב - בשכר רעב במשטר צבאי בריטי. טוב היה, לו יכולת להיכנס לענף הבניה כפועל שחור ובמשך הזמן להתמחות כבנאי. אך בשנות ה-40 שוק הבניה הפרטית היה בשפל; פרט לצבא הבריטי איש לא בנה. גם עבור נשים, העבודה במשק בית הייתה מוגבלת. חדר שכור בצריף רעוע, 2 לירות לכלכלה והלבשה לחודש במקרה הטוב - רמת חיים זו לבטח לא עלתה מעל זו של הפלוגה. יש ומתוך יאוש התגייסו לצבא הבריטי (עוד לפני שהסוכנות היהודית ניסתה לארגן גיוס לצבא הבריטי ונדחתה), נחלו את המפלה המבישה מידי הגרמנים בכרתים, ומי שלא נהרג נפל בשבי לשש שנים. בסופו של דבר, הכל תלוי מאיזה חומר קרוץ האדם: חלק ניכר בהתמחות מקצועית היא היכולת להתאים עצמך לתנאי ודרישות הסביבה. בין נערי הכשרת הנוער בוורקדורף עלה אתנו צעיר,